Panorama knih

Staré germánské jazyky*

Nová publikace profesora Václava Blažka z Ústavu jazykovědy a baltistiky FF MU podává ucelený a zevrubný přehled o historii germánských jazyků, od prvních zpráv o germánských kmenech v dílech antických autorů přes změny v době stěhování národů, jejich další vývoj od raného středověku až po současný stav. Těžiště práce spočívá v rozboru germánských jazyků a jejich historického vývoje, zejména u starých jazyků se ovšem informace neobejdou bez historicko-etnologických exkurzů, sahajících až do přelomu prehistorie a historie. S šířením písma, nejprve runového a postupně přejímaného písma latinského, pak přibývá konkrétního jazykového materiálu, který autor důkladně analyzuje a systematizuje. Najdeme zde jednotlivé kapitoly věnované jazykům východogermánským (vandalský, burgundský, rugijský, herulský, gepidský a gótský), přičemž doprovodný komentář přibližuje pozoruhodnou expanzi těchto germánských kmenů ze Skandinávie až na Krym a do celé jižní Evropy a severní Afriky. Největší pozornost je přirozeně věnována gótštině, především díky jejím dochovaným literárním památkám ze 4. století n.l.

Jazyky severogermánské (od staroseverského po islandský, faerský, staroguntnijský na ostrově Gotland, norský, dánský a švédský) a jazyky západogermánské tvoří velkou skupinu jazyků severozápadogermánských. Ty se dělí tradičně na jazyky ingveonské (anglický, fríský, dolnoněmecký/saský), istveonské (franský, nizozemský) a erminonské (hornoněmecký). Publikace si postupně všímá každého z nich, a to jak líčením geografických a historických souvislostí, tak i na základě fundovaného jazykového popisu s četnými ukázkami autentických textů. V kapitolách věnovaných jazykům živým, zejména norštině, dánštině, švédštině, angličtině, nizozemštině a němčině je historický výklad doveden až do současnosti, resp. až do vzniku, vývoje a rozšíření moderní podoby spisovného jazyka. Systematicky je např. podáno vzájemné ovlivňování skandinávských jazyků v historii, jazyková situace v současném Norsku i proces konstituování moderní spisovné nizozemštiny, angličtiny a němčiny. Zároveň se také připomíná, jak menší jazyky už vymizelé, popř. mizející ovlivnily jazyky dominující, a to nejen jejich nářeční varianty.

Téměř jednu třetinu práce zaujímají přílohy. Ty uvádějí v přehledných schématech a tabulkách nejprve modely místa germánských jazyků mezi jazyky indoevropskými, dále pak nejrůznější systematizující klasifikace germánských jazyků. Následující kapitoly jsou věnovány srovnávací historické gramatice germánských jazyků: nástin historicko-srovnávací fonetiky germánských jazyků a historicko-srovnávací morfologie germánských jazyků, která je zaměřena na vývoj jmenné deklinace, číslovky a konjugaci germánských sloves. V poslední části příloh najdeme texty antických, byzantských a raně středověkých pramenů o Germánech (vždy v originále s českým překladem) a kapitolu věnovanou runovému a gótskému písmu.

Publikace je určena především odborné veřejnosti, zároveň je však koncipována jako vysokoškolská učebnice. Neocenitelné informace, podané přehledným, důkladným a přitom stručným způsobem, zde najdou nejenom germanisté, anglisté a skandinavisté, ale i obecní jazykovědci,

komparatisté, historici nebo etnologové. K tomu přispívá i fakt, že Blažkova kniha, napsaná s velkou odbornou akribií, je psána česky, zatímco posluchači např. germanistiky nebo anglistiky jsou často odkazováni pouze na cizojazyčné prameny. Také mezi laickou veřejností zájem o germánskou minulost, runové písmo i mýtické příběhy neustále vzrůstá. Lze předpokládat, že erudovaná publikace Václava Blažka nalezne mnohem větší počet uživatelů a čtenářů než jen akademickou veřejnost. A. Kovářová

* Blažek, Václav. *Staré germánské jazyky. Historický a gramatický přehled.* Masarykova univerzita, Brno, 2011, 163 s.

Interkulturní komunikační kompetence v angličtině*

Systematicky a přehledně členěná publikace se zabývá problematikou i podrobnou analýzou rozsahu, tj. zařazování a rozvíjení výuky reálií a interkulturní komunikační kompetence (IKK) v hodinách anglického jazyka na druhém stupni základních škol v České republice. Výzkum realizovaného kurikula ve vztahu k reáliím a IKK ve výuce AJ se soustředil na vybrané 7. a 8. ročníky z 21 základních škol ze tří krajů (Jihomoravský, Olomoucký a Zlínský); projektu CPV videostudie anglického jazyka se zúčastnilo 25 vyučujících. Publikace je první fundovanou studií, která se této problematice v České republice věnuje.

Autorka se nejprve zabývá strukturou, obsahem i cílem své studie, uvádí problémy se specifickou terminologií v této oblasti a vysvětluje upřednostnění termínu IKK v souvislosti s výukou cizího jazyka (kapitola 1). Práce se také věnuje širšímu kontextu a pojetí kultury, jejíž nejrůznější koncepty jsou stručně diskutovány a srovnávány, aby pak prokázaly důležitost porozumění cizímu jazyku v kontextu dané kultury, kde je zohledněno i pojetí vyučujícího; zde je pak přiblížena současná situace týkající se metod a přístupů ve výuce cizího jazyka, a to na pozadí vývojových trendů v České republice; tato oblast je pak zúžena na výuku reálií a IKK, a to zejména na výzkum a analýzu vybraných kurikulárních dokumentů i cílů ve výuce reálií a IKK (kapitola 2). Studie rozpracovává teoreticko-metodická východiska pro zmíněný výzkum výuky ve spojitosti s IKK, navrhuje nástroje pro analýzu a představuje dva modely, *Model IKK: analytické aspekty* (vztahující se k výzkumu realizovaného kurikula reálií a IKK) a *Model IKK: didaktické aspekty* (vztahující se k ilustraci cílové oblasti rozvíjení IKK ve výuce cizího jazyka), ze kterého vychází navržený kategoriální systém pro analýzu výuky a dále kategoriální systém pro analýzu pojetí cílů výuky v této oblasti ve vztahu k vyučujícímu. Následná tvorba, proces ověřování a finální verze kategoriálního systému *Reálie a IKK* jsou předmětem další části (kapitoly 3, 4). Navržené finální nástroje jsou příkladně využity ve dvou výzkumných šetřeních (kapitoly 5, 6). První analyzuje videozáznam pořízený v rámci výše uvedeného projektu *CPV videostudie anglického jazyka*. Výzkum zahrnoval četnost a kvalitu příležitostí k rozvíjení IKK, poměr aktivit přispívajících k rozvoji jednotlivých složek IKK (kognitivní, afektivní a behaviorální), poměr aktivit zaměřených na tzv. *Big-C culture and small-c culture*, na obecná a specifická témata, používaný jazyk, média a didaktické prostředky. Ve druhém výzkumném šetření se autorka věnuje pojetí kultury a cílů výuky ve vztahu k vyučujícímu. Model pojetí kultury vyučujícího vznikl na základě syntézy volných výpovědí padesáti vyučujících na zkoumaném stupni ZŠ a znázorňuje cíle,